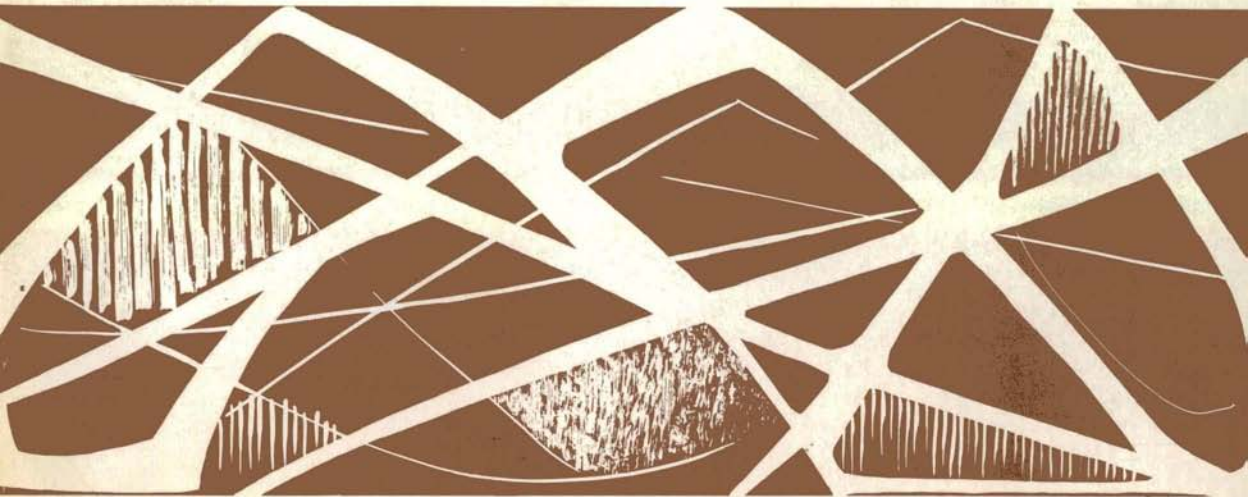
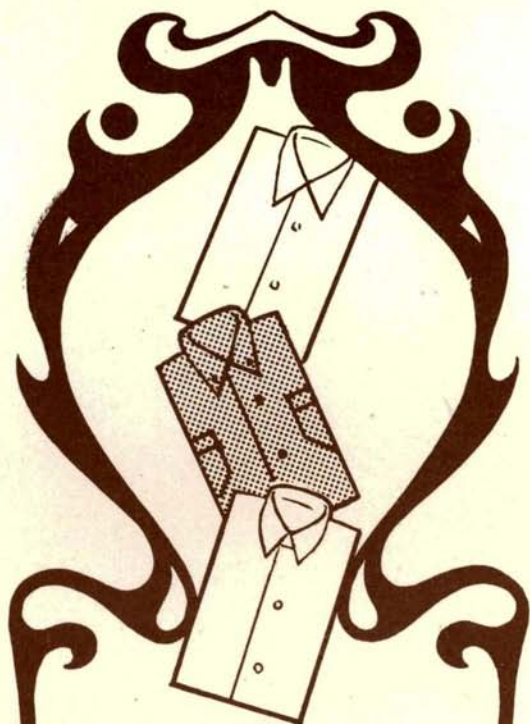

MUNTANYA

ABRIL
1970

BONET

Camiser especialista
Amb taller artesà
25 models de coll

BONET

agrairà la visita dels
socis del nostre Club.

BONET

presenta camises
d'esport i de ciutat
de les millors marques
internacionals.

ARIBAU, 3 Tel. 254 52 52

Per als nostres clients
PARKING COLISEUM
(davant del cinema)
GARATGE COSTA BRAVA
(Consell de Cent, 264)

esports

Witty

ARAGÓ, 261 (Junt P. de Gràcia)

BARCELONA

MI tu
SU
Vuestro
nuestro

De todos predilecto

EL CASERIO

El queso en porciones EL CASERIO es de todos el predilecto. Cualquiera que sea la edad, sexo o condición no hay paladar que se resista a su sabor delicioso ni organismo que no asimile su extraordinaria riqueza en calorías.

Elaborado con las más ricas y cremosas leches, rico en proteínas, pasterizado para eliminar toda clase de posibles impurezas y envasado con las máximas garantías de higiene y conservación, EL CASERIO es un alimento insustituible en todos los hogares que no debe faltar en el de usted.

JORDAN

¡No hay nada mejor!

Queso en porciones
EL CASERIO

ALIMENTO SIN RIVAL

**Estiguem preparats
per quan piqui el Sol**

MOTORS FORA BORD.

UNA MARAVELLA DE LA MILLOR TECNICA MODERNA

ESTUDI SANTA EULALIA.

*agents generals
per Espanya*

SANTA
EULALIA
ESPORTS

Passeig de Gràcia, 93
BARCELONA-8

esports
MAÑANES

**l'equip complet
per a qualsevol
esport**

CANUDA, 26 TEL. 232 07 71
BARCELONA - 2
VIA AUGUSTA, 103
TEL. 217 91 88
BARCELONA - 6

MUNTANYA

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya

ANY XCIV Nova època

Abril 1970

Núm. 648

SUMARI

<i>Jaume Ventosa i Palanca</i>	Editorial	1
	El nostre butlletí	3
<i>Oriol Domènech</i>	La "Patajonia legana"	5
	Expedició Club Alpi Català a la Patagònia Austral	7
<i>Josep Llaudó i Majoral</i>	Els mapes comarcals i els excursionistes	16
<i>Kildo Carreté</i>	Escalades a l'Alt Aragó	21
<i>Ramon Pujol i Alsina</i>	Flors de muntanya.	26
<i>Jaume Fabrés</i>	Accident a Picos de Europa	29
	Un accident al Puigmal	30
	Crònica del Centre	31
	Crònica	33
	Bibliografia	35

Director: Josep Llaudó i Majoral / Consell assessor: Miquel Albert, Jaume Fabrés, Josep M. Gallach Francesc Gurri, Agustí Jolis / Redacció: August Bernat, Jaume Granell, Albert Jané, Josep Nuet / Publicitat: Lluís Puntis, carrer Bailèn, 151, 6è, 2a, Barcelona (9), tel. 257 59 56 / Subscripció (sis números l'any): 125 ptes., estranger: 150 ptes. / Preu d'aquest exemplar: 25 ptes. / Redacció i administració: Centre Excursionista de Catalunya, carrer de Paradís, 10, Barcelona (2), tel. 282 45 01 - 02 - 03 / Impressió: Suimpa, carrer Indústria, 110, Barcelona (13).

EDITORIAL

La nostra publicació, continuadora de la iniciada des dels primers anys de l'existència del CENTRE és la més antiga de les existents en llengua catalana. Al goig que sentim avui perquè us la podem tornar a lliurar íntegrament en la nostra llengua, hi fa costat la responsabilitat que ens obliga a fer-la digna successora d'aquell «Butlletí» aparegut fins al 1938, on queden enregistrats els neguits i les joies, les recerques i les troballes, les empreses i els reeiximents de tot l'excursionisme català i, també, d'una bona part del nostre món cultural.

Hem cregut que el nom de la nostra revista, en aquesta nova etapa, havia de reflectir el que ja és història del Centre, i per això hem conservat el nom de la publicació que hem pogut publicar durant els darrers 22 anys, afegint-hi, però, el de «Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya» que li havia conferit una qualitat ben determinada entre aquest

tipus de publicacions. Així mateix, el número que encapçala la nova revista és l'addició dels que havien assolit el «Butlletí» i «Montaña».

En una Entitat gairebé centenària com és la nostra, l'agermanament de la tradició, del present i de l'esdevenidor és una de les preocupacions més pregonas. La immobilitat i la pesantor de les columnes romanes que vetllen les nostres activitats no ens ha d'aclaparar. Mirem-les, simbòlicament, com assenyalen enlaire, en un claríssim ordre de superació i de perfecció, i mirem també tot aquest jovent que s'hi mou al voltant (a finals del 1969, el 39 % del total de socis del Centre no havien complert els 21 anys), i atenguem les demandes —gairebé exigències— que ens fan anar més enllà, evolucionar d'acord als temps que ells creuen endevinar en aquest esdevenidor que mai no ha deixat d'ésser una esfínx.

L'agermanament de la tradició i l'esdevenidor queda assegurat, en la nostra revista, per la presència en el seu Consell Assessor d'homes que n'han portat el pòndol durant els darrers 22 anys, i dels que formen el nou equip de redacció i direcció, entusiastes tots ells de la tasca que han emprès. A uns i altres: moltes gràcies!

És aquest esperit d'agermanament el que es proposa propulsar la nostra revista i per a fer-ho demana la col·laboració de tots: dels joves i dels... no tan joves! Dels uns, n'espera l'empenta de llur impetuositat juvenívola, i, dels altres, la serenor de llur experiència assenyada. I, tots plegats, hem de tenir ben present que, en aquest món, les empreses comunitàries han de merèixer l'aprovació de tota la comunitat i que, per aquesta raó fonamental, moltes vegades una idea, un projecte, no poden ésser realitzats ben bé tal com foren concebuts, sinó que han d'ésser modificats, tal vegada empetitits, segons el parer dels qui també en seran afectats i que per llur posició en la vida no ho poden veure amb els mateixos ulls.

La nostra revista mirarà d'acollir tots els qui tinguin quelcom a dir que tingui un interès per les nostres inquietuds d'excursionistes catalans, fita la mirada en l'horitzó llunyà i, alhora, en el terreny que petgem, i guardant en el subconscient l'experiència acumulada pels qui ens hi precediren. Creiem que aquesta és la manera d'avançar a muntanya i així ens proposem enfil·lar els camins que ens han de menar al proper centenari i, més enllà, cap als anys més llunyedans, sempre al servei de les nostres activitats excursionístiques i del país que ens les fa estimar.

Josep Ventosa i Palanca

President del Centre Excursionista de Catalunya

el nostre butlletí

Amb aquest exemplar comença una nova etapa de la publicació regular del CENTRE, que és el nexa d'unió amb els socis i el document on hom dona constància de les activitats i treballs portats a terme, en aquesta tasca d'estudi i divulgació dels neguits espirituals, culturals i esportius, que són la característica de la nostra entitat i de l'obra de l'Excursionisme català, de la qual ens sentim responsables.

Detallem a continuació l'evolució i vicissituds d'aquesta publicació, mentre deixem de banda, per parlar-ne en una altra ocasió, les diverses publicacions editades en forma de revistes, catàlegs, llibres, mapes, monografies i guies de muntanya, al llarg de gairebé cent anys.

1876: Fundació de l'**Associació Catalanista d'Excursions Científiques**, origen del **Centre Excursionista de Catalunya**.

1876-77, 1878, 1879, 1883 i 1884: **Memòries de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques**. Cinc volums corresponents als anys esmentats.

BUTLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA.

ANY VII.

JANER DE 1884.

NUM. 64.

ADVERTENCIA.

En un dels prop vinentes números comensarém á publicar com folletí *la Fauna de la Vall de Nuria*, per D. Estanislau Vayreda y Vila, fent seguit al *Catàlech de la flora* per lo meteix senyor, é immediatament després la *Geologia*, per lo P. Jaume Almera. Ho advertim pera que, al fer enquadrar lo vol. V del *Butlletí*, pugan separarse los folletins y reservarlos per enquadrarlos ab los de aquest any formant un sol volúm, que continga aixis complerta tota la *Historia Natural de la Vall de Nuria*.

Recordém als Srs. Suscriptors que lo 10 de Abril improrogablement vene lo plasso pera fer enquadrar lo vol. V. del BUTLLETÍ ab las cubiertas análogas á las dels anys passats y á preu económic.

Facsimil d'un exemplar del butlletí de l'Agrupació d'Excursions Catalana, entitat que, en fusionar-se l'any 1891 amb l'Agrupació Catalanista d'Excursions Científiques, originà l'actual Centre Excursionista de Catalunya.

- 1878 a 1891: **L'Excursionista**. Butlletí mensual de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques. Agrupat en tres volums.
- 1878 a 1891: **Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana**. Dotze volums.
- 1881 i 1882: **Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana**. Dos volums.
- 1891 a 1938: **Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya**. Unificades les dues primitives Associacions prenen el nom actual.
(D'agost de 1924 a febrer de 1930 va haver de portar el nom de Butlletí Excursionista de Catalunya). 48 volums formats per 523 exemplars.
- 1946: **Montaña**. Annals del C.E.C. 1939-1945.
- 1948 a 1951: **Boletín de la Sección de Montaña y C.A.D.E.** Trimestral.
- 1952 a 1969: **Montaña**. Bimestral. Publicació continuadora del «Boletín de la Sección de Montaña y C.A.D.E.» De 1948 a 1969 han aparegut 124 exemplars, agrupats en 11 volums.
- Des de 1970: **Muntanya**. Bimestral.

En forma de Butlletí mensual, bimestral o trimestral, en forma de Memòries, anuaris o annals, adoptant diferents noms, no s'ha trencat la continuïtat des de 1876, mantenint la tradició espiritual que s'inicià el novembre d'aquell any, al turó de Montgat.

**JUNTA DIRECTIVA
DEL
CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA**

President	Josep Ventosa i Palanca
Vice-President	Josep M. Sala i Albareda
Tresorer	Ramon Pujol i Alsina
Comptador	Josep Abril i Pinell
Secretari 1er	Joan Costa i Costa
Secretari 2on	Frederic Torres i Padrís
Vocal Bibliotecari	Modest Monlleó i Espasa
Vocal Conservació	Ermengol Carreté i Bisbal
Vocal	Montserrat Puigmal i Serra
Vocal	Josep M. Colomer i Torrent
Vocal	Joan Créixams i Sans
Vocal	Anna Borbonet i Macià

També formen part de la Junta del Centre els presidents de totes les seccions i comissions.

LA "PATAJONIA LEGANA"

pel Dr. Oriol Domènech

Escrit d'aquesta manera, llegirem a les velles cròniques dels intrèpids navegants el nom d'una llarga costa de l'Amèrica austral, que anys més tard seria l'Argentina. Ells, sorpresos per la soledat d'aquella gran regió, els vents huracanats i la duresa del clima, teixiren fabuloses llegendes referents als habitants d'aquell estrany país. Es parlà, com de tants d'altres llocs del món, d'una regió maleïda, i, dels patagons, d'una raça més aviat mítica que real.

Se n'escrigué i es fantasià durant diversos segles, embolcallant aquelles grans soledats dins un món de misteri.

Pocs, però cabalosos, són els rius que travessen la Patagònia i, per això, més d'un capità, tot navegant a la recerca d'un pas que comunicués l'Atlàntic amb el Pacífic, descobriment que tants d'esforços provocà, deuria pensar que aquelles cabaloses aigües venien d'abundants deus en llocs remots, i d'altres, amb els seus vaixells, creien haver descobert el desitjat pas vers el Pacífic. Després de moltes penalitats potser tornaren enrera vers el mar cobert per a seguir la singlada d'exploració de la costa atlàntica patagònica.

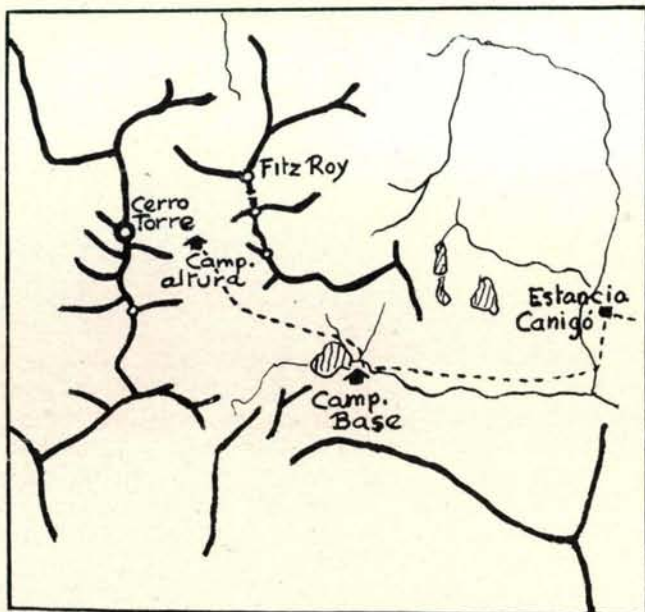
Vers ponent, aquest país àrid es va transformant, car en apropar-se a les muntanyes dels Andes, els seus grandiosos llacs i extenses bosqueries donen una bellesa de paisatge de muntanya, on llargues glaceres voregen cims gegantins, constituïts per blocs de granit de colors clars i on el «coirón» es reemplaça pels antiquíssims boscos de «ñire» i «lenga». Allà, presidint aquest estrany paisatge, sobresurten un enfilall de gegantines puntes de pedra, on destaquen el Cerro Torre i el Fitz Roy, conegut pels tehuelches amb el nom de Chaltel, que significa volcà, puix que vist de lluny s'observa al seu cim un núvol que fa la impressió d'una fumerola.

Quan Perito Moreno, el gran explorador argentí, recorregué aquesta zona, el batejà amb el nom de Fitz Roy, en memòria del comandant de la goleta Beagle, que conduí Darwin en el seu viatge al voltant del món.

Aquí, als confins meridionals d'Amèrica, trobem una Patagònia completament desconeguda, amb unes muntanyes i valls exuberants i fèrtils, on neixen les fonts dels rius que confongueren els navegants amb estrets de mar.

Tant aquesta regió interior patagònica, com la marítima, a les costes de Río Gallegos, deixen una empremta tellúrica en el visitant. S'ha intentat de cercar una explicació a aquest fenomen del desig de romandre a la Patagònia. Solament en aquell lloc creix el «calafate», arbust que dona un fruit saborós, semblant al vesc i de color vermellós. Es diu que qui el tasta torna a la Patagònia.

Croquis topogràfic de la situació de l'"estancia" Canigó a la Patagònia austral camí dels massissos del Fitz Roy i del Cerro Torre.

Jo no sé si és aquest fruit o la terra que li dona vida, allò que captiva l'home, però, sense dubte, la Patagònia atreu. La meua experiència bé ho demostra, car als confins patagònics, enfront de la majestat de la muntanya andina, he format una llar, a la titulada «**Estancia Canigó**», al peu del Fitz Roy.

La grandiositat d'aquestes característiques muntanyes que són veritables agulles de granit, que barren la regió gelada del «**Hielo Continental**» que té uns 400 km de longitud, per 80 d'ample, permeten a aquest vessant oriental unes glaceres que fineixen en unes valls i prats, on «**ovinos y yeguarizos**» troben abundant herbei per a llur alimentació.

El bestiar que pertany a la hisenda Canigó, va marcat al foc amb un distintiu de quatre barres, que juntament al nom posat a la propietat, és record vivent del nostre estimat Pirineu, on com antic soci del CENTRE vaig començar a estimar la muntanya.

En conèixer els projectes del CENTRE de portar a terme una expedició a les muntanyes de la Patagònia, ha estat una satisfacció i honor per a mi de poder oferir la meua col·laboració a aquests alpinistes del CENTRE, no solament com a metge, sinó que trobaran a la propietat Canigó, «**estancia**», com diuen a l'Argentina, un racó de la llar i aquells elements de transport, tant difícils en aquells paratges, que els faran més fàcil l'expedició.

Des de casa, l'horitzó és retallat per les agulles del Fitz Roy, Poincenot, Torre i d'altres, però ara les veuré més pròpies i íntimes, car per aquelles verticals parets uns alpinistes forjats al Pirineu, lluitaran per vèncer llurs dificultats, i em semblaran encara una mica més meves, més unides al cor, per aquests subtils lligams espirituals, que la distància no pot esborrar ni afeblir.

Bona sort, amics del Centre!

expedició —

CLUB ALPÍ CATALÀ a la patagònia austral

1970

Una entrevista amb Joan Créixams i Emili Civis

No gaires dies després d'haver arribat a Barcelona, podem tenir una entrevista amb dos dels membres de l'Expedició del Centre a la Patagònia, en Joan Créixams i l'Emili Civis. D'ençà que han tornat que no paren: tothom els vol veure, tothom hi vol parlar, cal que compleixin una colla de compromisos, una pila d'encàrrecs i que resolguin, encara, una sèrie d'afers derivats de la mateixa expedició. Un vespre, però, ens trobem a casa el senyor Albert Oliveras, que ens hi acull amablement, a fi de permetre una bona xerrada en recapta de les seves informacions de primera mà, de les seves impressions, encara fresques i vives, de la gran aventura que acaben de viure. La conversa s'engega naturalment, espontàniament, sense que calgui fer-los cap pregunta.

—El Cerro Torre és el súmmum de les dificultats de totes les muntanyes del món tant pel que fa a la roca, com pel que fa al glaç i al mal temps —ens diu, en Joan Créixams, gairebé d'entrada—. Es pot dir que al món hi ha dos grups de muntanyes: el Cerro Torre i les altres. I no som pas nosaltres qui fem aquesta afirmació: Va sortir de les converses i de les conclusions a què es va arribar en una vetllada a la qual vam ser convidats, i en què ens van passar la pel·lícula de l'intent de Bonatti i Mauri al Cerro Torre l'any 1958. Hi assistien un bon nombre d'alpinistes de Buenos Aires captivats també, com nosaltres, pel fantàstic Cerro Torre. També hi havia Folco Doro Altan, andinista argentí d'origen italià, el qual l'any 1952 en el curs d'una travessia pel gel continental va descobrir el Cerro Torre. D'ençà d'aleshores ha estat l'home que més esforços hi ha dedicat i el qui en posseeix més informació i més documentació, i el qui l'any 1958 va convidar Walter Bonatti perquè hi anés a fi d'intentar-ne l'ascensió. Bonatti, és clar, va acceptar de bon grat i hi anà junt amb Carlo Mauri. Les dificultats que van trobar, però, foren superiors a les que s'imaginaven i malgrat les extraordinàries facultats i el tresp del cèlebre alpinista italià i del seu company no van poder arribar al cim. Bonatti,

hi volia tornar l'any següent, però un seguit d'interferències i de rivalitats l'en van fer desistir.

—Així, doncs —els preguntem— fins ara, quantes vegades s'ha fet, el Cerro Torre?

—Una, una de sola —ens precisa en Créixams—. L'ascensió realitzada en 1959 per Cesare Maestri i Toni Egger. Van aprofitar un lapse de bon temps i es van llançar a la conquesta del cim, supeditant-ho tot a la velocitat, que era la clau de l'èxit de l'ascensió. A la baixada, Toni Egger va ser endut per una allau i va desaparèixer i no se'n va poder trobar ni rastre. Després, tots els intents que s'han dut a terme per a tornar a petjar el cim del Torre han resultat infructuosos.

La conversa deriva cap a les relacions que van tenir amb els argentins, especialment amb els elements de la premsa. Dos periodistes argentins, un repòrter i un fotògraf, enviats pel diari «**Clarín**», de Buenos Aires, es van desplaçar fins al campament base, per informar sobre les vicissituds de l'expedició. Créixams i Civis tenen mots calorosos d'elogi pel fotògraf, de qui van rebre consells i indicacions utilíssims per a resoldre els nombrosos problemes de relacions públiques que se'ls van presentar a la capital, i lloen, sense reserves, el fet que tant l'un com l'altre es desplaressin amb avió des de Buenos Aires —una distància com de Barcelona a Berlín— a fi de dur a terme la seva labor informativa. Amb avió la primera etapa, és clar, car després van haver de fer 700 km amb cotxe i 15 hores a peu fins al campament-d'alçada. Ens meravellem d'aquesta contumàcia i en Civis ens precisa que eren elements entrenats i que, un d'ells, almenys, el repòrter, havia seguit un curset d'escalada. Això no va privar que caigués dintre una esquerda, molt a prop del campament, fet que, com veurem, és a la base de l'abandonament de l'ascensió per part dels nostres expedicionaris. Intentem aclarir aquest punt i Civis, que formava part de l'equip de punta ens ho puntualitza.

—Si vam abandonar va ser perquè vam sentir els crits d'auxili del periodista, crits que nosaltres no sabíem de qui provenien i que ens pensàvem que eren dels nostres companys, Créixams i Acarín, que s'havien quedat al campament d'alçada. Cal imaginar-se la situació, per fer-se càrrer d'aquella decisió. Ara, després, també hauríem hagut d'abandonar a causa del mal temps. El mal temps és un dels factors contraris més decisius per a la conquesta del Cerro Torre. La decisió d'abandonar, però, repetim, la vam prendre a causa dels crits d'aquell periodista argentí.

Preguntem si aquell periodista es passejava tranquil·lament per la gelera com aquell qui es passeja per la Rambla i en Civis ens informa que s'havia proveït d'un piolet gràcies al qual va poder sortir de l'esquerda on havia anat a parar.

Contemplem, ara, les primícies del material gràfic fruit de l'expedició. Intentem situar-nos una mica amb una superba vista del Cerro Torre captat

Impressionant vista del Cerro Torre (3.128 m.), captada de les vores del llac Torre (660 m.).

des del Llac Torre. El cim sembla una mà que emergeix de la gelera, amb el dit índex desplegat i sobresortint. Preguntem si no fora possible l'ascensió directa des de la gelera, fent tota la paret fins a dalt el cim.

—És que la fotografia enganya —ens informa Civis—. Aquesta paret, en realitat, queda deslligada del cim. Al mig fa com una olla que té ben bé un quilòmetre d'amplada. D'altra banda, fer tota aquesta paret és impossible, perquè, amb molta sort, en aquella regió, el bon temps, com a màxim, no dura més de sis dies. I aquesta paret, en sis dies no es pot fer.

—Quina alçada deu tenir, doncs, aquesta paret?

—Potser no ho vam poder calcular prou bé, perquè els altímetres estaven massa afectats pels canvis bruscos de temps, però deu tenir ben bé 1.700 metres, ja que la seva base és, aproximadament, a 1.440 i el cim en fa 3.128.

Comentem tot seguit els aspectes tècnics de l'ascensió, les dificultats i els riscos que més la dificulten. Convenen que el mal temps constitueix el principal enemic dels alpinistes que gosen enfrontar-se amb el Cerro Torre.

—Amb bon temps indefinit assegurat —afirma en Civis— l'ascensió esdevindria perfectament factible, sense que s'hi pugui endevinar cap obstacle insuperable. De fet, nosaltres, quan vam abandonar a causa dels crits d'auxili que no sabíem de qui provenien, ja vèiem el cim a tocar, ja semblava que el teníem a la butxaca.

Al mateix temps que els nostres expedicionaris, una altra cordada, italiana, capitanejada per l'infatigable Mauri, atacava també el Cerro Torre, per la cara oposada, és a dir, per la banda del Gel Continental. El mal temps, però, va fer que Mauri i el seu equip hagués d'abandonar una vegada més.

Els nostres alpinistes van realitzar el seu intent per la paret Est. L'esforç físic que els exigia la lenta progressió era considerable. Havien de recuperar les motxilles a pols, i, a més, s'enganxaven en les esmolades arestes de granit i s'esquinçaven. Va estar a punt de perdre tot el menjar que hi duien.

—En el nostre intent vam arribar tan amunt com han arribat les altres cordades que ho han intentat —afirma Civis—, i crec que aquesta és la bona via de roca per a la consecució del Torre. Però sempre cal comptar amb el mal temps, que es presenta de sobte. Per la banda del Gel continental es veu a venir, però per la banda Est el tens a sobre sense adonar-te'n.

Créixams i Civis ens parlen d'un terrible descens per unes tarteres, suportant unes despietades ràfegues de vent que, materialment, se'ls emportaven i els rebolcaven per terra, amb perill de fer-se ferides gravíssimes en anar a parar contra les arestes i les punxes de granit. Calia protegir les tendes de campanya amb parets seques de rocs, que les arreceressin, sobretot dels vents del Nord i de l'Oest, que són els que bufen més salvatgement.

—Una tenda que havia fet una campanya a l'Himalaia —ens conta Civis—, subjectada amb cordes de vuit mm, va quedar rebregada i desfeta com un drapot.

Es torna a ponderar la categoria que, en el panorama actual de l'alpinisme mundial, representa el Cerro Torre i els dos escaladors són categòrics a declarar que aquest cim de la Patagònia constitueix, avui, l'ascensió més difícil del món, la més important que es pot dur a terme. Pensen, tot seguit, en la

El despertar del primer bivac: d'esquerra a dreta, Genís, Civis, Abella i Gil són filmats per Acarín. I, tots plegats, captats per l'aparell de Créixams.

inaccessible paret de més de tres mil metres del Nanga Parbat i matisen la seva afirmació referint-la a l'escalada, predominantment, sobre roca. Després, en parlar compte que amb la terrible paret del Nanga Parbat encara no s'hi ha vist amb cor ningú, reblen el clau:

—El Cerro Torre és la més important de totes les ascensions intentades fins a la data.

Créixam i Civis volen tornar a la Patagònia, a saldar el deute pendent amb el Cerro Torre. Hi volen tornar —diuen—, perquè hi veuen una possibilitat.

—Si bé no vam poder aconseguir el cim —manifesta en Civis—, ara podem dir que en coneixem la via d'ascensió. Una via d'ascensió autènticament factible, que hem pogut estudiar bé sobre el terreny i que, si hi podem realitzar un altre intent, ens ha de permetre la victòria.

Els nostres interlocutors ens tornen a parlar del Gel Continental. Ho fan amb tota naturalitat, amb la mateixa familiaritat que nosaltres parlem de la plana de Vic, per exemple. Cal que els preguntem:

—Quan parleu del Gel Continental, exactament, què voleu dir?

Ens expliquen aleshores que el Gel Continental —el Gel Continental Sud,

exactament— és la superfície que s'estén a l'Oest dels Andes patagònics, entre la serralada i el mar. Hi intervé el senyor Oliveras per aclarir que és anomenat d'aquesta manera a fi de diferenciar-lo de la massa de gel que cobreix el continent antàrtic. Aquest Gel Continental, doncs, —nom que és matisat per alguns geògrafs amb l'expressió «el mal anomenat Gel Continental»— forma una capa plana com el palmell de la mà d'uns vuit-cents metres de gruix, d'uns quatre-cents quilòmetres de llarg i d'una amplada que oscil·la entre quaranta i vuitanta quilòmetres, d'on emergeixen un gran nombre de serralades eriçades de cims i agulles de granit, i que arriba a tocar de les aigües del Pacífic. Segons sembla, aquest fet, que el glaç de les geleres arriba fins a mar, a l'hemisferi Nord no es dona sinó fins a latituds més extremes.

La conversa sofreix una breu interrupció, perquè la senyora Oliveras, amable i hospitalària, fa aparèixer tot d'ampolles amb begudes espirituoses i uns quants gots perquè els omplim. Els conyac i els anisos del país alternen amb alguna beguda provinent d'aquelles allunyades terres sud-americanes. Es parla del mate, beguda tradicional argentina, el consum de la qual, segons ens informen, és obligat i objecte d'un ritual meticulós a les «estancies» de la Patagònia. Aleshores apareixen tot de carbassetes, de formes diverses, per a l'absorció de la cèlebre herba, record de l'estada del senyor Oliveras a la terra dels gautxos. El senyor Oliveras designa cadascuna pel seu nom peculiar, davant l'astorament dels expedicionaris, que les desconeixien, i que han hagut de pujar a un tercer pis del carrer Gran de Gràcia per a poder-les admirar. Una de les carbassetes apareix plena d'una carregada infusió de mate autèntic, cosa que ajuda els nostres expedicionaris a evocar amb més precisió, els records de les hores viscudes a la Patagònia.

Créixams ens ensenya una grogosa revista argentina en què es narra l'expedició de Walter Bonatti al Torre. Hi llegim un gran titular: «La Gran aventura del Cerro Torre».

—Ho veieu, com ho fan, aquests? —ens diu Créixams—. No va fer pas més que nosaltres, en Bonatti. Però això sí, a les revistes: «La gran aventura del Cerro Torre».

—I mentre éreu perduts entre aquelles muntanyes —diu la senyora Oliveras, tot contemplant unes fotografies que les mostren en seu aspecte més feréstec— no pensàveu mai en la vostra família?

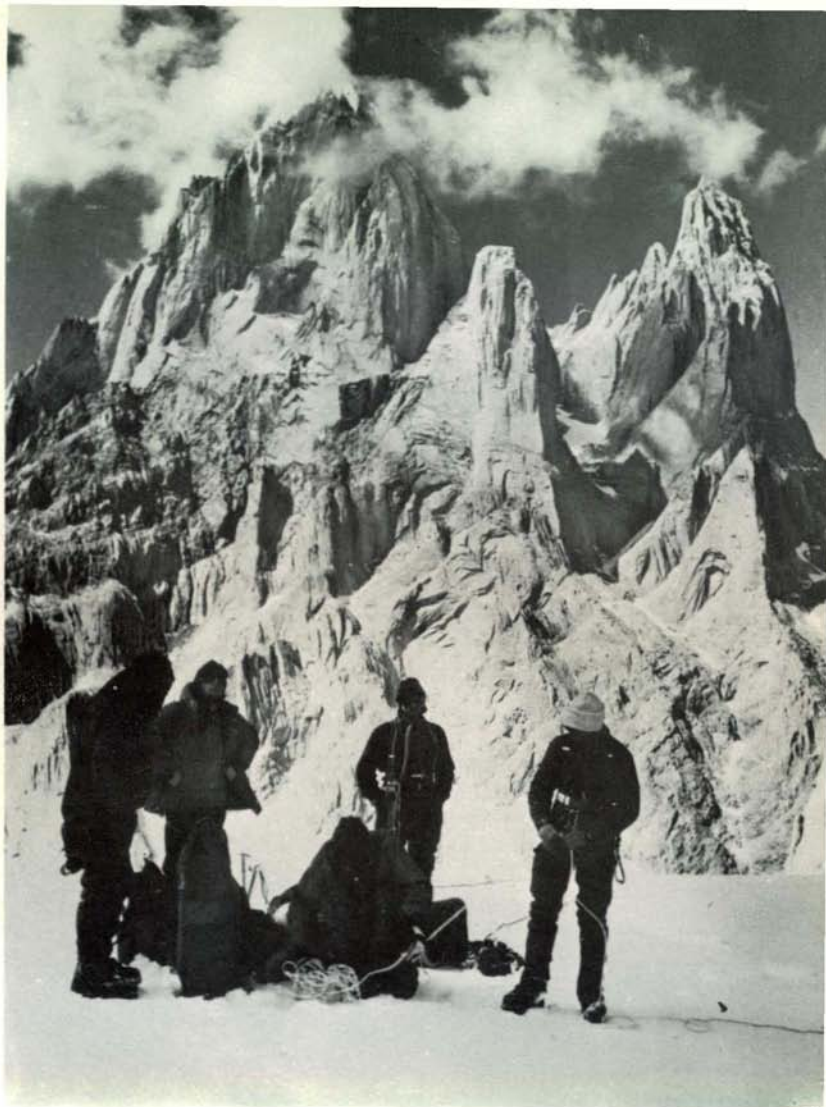
—Caram, i tant, si hi pensàvem —contesta Créixams amb promptitud—. Molt, que hi pensàvem. Més, que vam haver de passar molts dies al campaments sense poder-nos-en moure. Acabaves que ja no sabies com estar-t'hi.

Després de referir-se a les característiques especials del glaç d'aquelles regions, que segons ens expliquen forma com una mena de granulat, semblant al de la calamarsa, els preguntem.

—I a part del Cerro Torre, no vau realitzar l'intent a cap més cim?

—Teníem el projecte d'atacar el Cordon Moyano, un cop vençut el Torre, o bé un cop acabat el temps que hi pensàvem dedicar. Però en enfrontar-nos amb la realitat en vam desistir. Vam creure més convenient d'esmerçar tot el temps de què disposàvem en l'intent d'aconseguir el Torre. Cal considerar que la marxa d'aproximació i el trasllat de material fou penosíssim, d'una gran duresa, i ens va exigir uns grans esforços. Allí és impossible contractar por-

La cordada expedicionària amb el Fitz Roy, amb la seva clàssica fumera de núvols, com a teló de fons.

tadors. Només vam poder aconseguir, amb dificultats, algunes cavalleries. Per això algunes expedicions han pensat en la possibilitat de traslladar el material amb avió, però en el llançament es corre molt de risc de perdre'l.

Els preguntem si no hi van deixar material de cara a una possible expedició per a l'any vinent. Ens diuen que van deixar algunes ferros i algunes cordes —destinades a podrir-se tot seguit—, però tot plegat no compta gens. Quant a la resta del material, van creure convenient d'embarcar-lo a fi de poder-lo sotmetre, de tornada, a una bona i necessària revisió.

Especulem, ara, sobre les possibilitats reals d'una nova expedició per a l'any vinent. Aleshores, Civis, que s'ha enfilat per les muntanyes de tres con-

tinents, amb una vehemència concentrada, amb una estranya lluïssor a la mirada, emmarcada per una llarga cabellera i una barba abundant, afirma que ell hi pensa tornar, sigui com sigui.

—Si trobo un company que vulgui venir, un company apte, me n'hi vaig —proclama resolut—. Un cop allí, ja m'espavilaré, però jo me n'hi vaig. És la muntanya que m'agrada més del món. Des dels catorze anys que hi penso i tinc les meves raons per tornar-hi.

Es parla tot seguit de les dimensions enormes d'aquell país, de les grans distàncies que cal recórrer per a qualsevol gestió, qualsevol visita. Allí tot és colossal, desmesurat, a una escala a la qual costa avesar-se.

Els escaladors de Buenos Aires —ens diuen— han de recórrer vuit-cents quilòmetres com a mínim per anar a fer l'escalada més senzilla, una ascensió neta de no-res.

—I com us van tractar, la gent amb qui us vau relacionar?

—De moment ens van rebre amb molta fredor i fins i tot vam rebre alguna clatellada. En principi no els agrada gaire que hi vagin els estrangers a fer ascensions a les seves muntanyes. Ens deien que el Torre, no el faríem ni nosaltres ni els italians. Nosaltres, és clar, dèiem que ho intentaríem, i que ja ho veuríem. Després, però, potser en veure la nostra actitud senzilla, es van obrir i ens van tractar amb molta cordialitat. Al retorn, tot van ser facilitats. Estem contents de debò de la gent que vam conèixer. Ara, si hi tornem, podem dir que ja hi tenim amics, autèntics amics disposats a ajudar-nos. Ens van ensenyar fotografies, i fins i tot ens van donar unes diapositives originals, que tenim aquí, de les quals hem de treure còpies abans de tornar-los-les.

—Allí, a Río Gallegos, on jo era —explica Civis— no em volien deixar marxar de cap de les maneres. Van fer un complot per fer-me perdre l'avió, perquè volien que m'hi quedés uns quants dies més. Els ho vaig haver de demanar com un favor, i explicar-los el trasbals que en causaven perquè si no, no m'haurien deixat marxar.

Ara, el senyor Oliveras, adopta un posat greu i els fa una pregunta que ja tenia preparada:

—I com heu tornat, de respecte mutu?

En Créixams no amaga la seva satisfacció de poder donar una resposta positiva.

—Hi va haver moments de crisi, moments de nervis —ens explica—, però van ésser perfectament superats. Potser el dia de l'incident del periodista és quan la tensió va arribar al seu punt més alt. Però no va passar d'aquí. Mai no vam arribar a renyir.

El senyor Oliveras recorda que els qui van anar a l'Anapurna, quan en van tornar, ningú no es parlava amb ningú. En Créixams afirma que ells, ni de bon tros, no van arribar mai a aquesta desconsoladora situació. Que van tenir molt present l'advertiment que hom els havia fet, segons el qual no havien de tornar sis expedicionaris, sinó una expedició. I, en el seu cas, va tornar una expedició.

El senyor Oliveras, aleshores, aventura la suposició que si una expedició no ha aconseguit l'objectiu que es proposava, això uneix més els que en formen part, i fa més fàcil que tornin com a bons amics. En Civis contraopina: segons ell, és precisament la victòria la que fa que s'oblidin els disgustos i les possibles renyines personals. Aleshores en Créixams fa una distinció lò-

gica entre una expedició del tipus com ara la que ells han realitzat, i les grans expedicions a l'Himalaia, tan nombroses per a permetre que solament un cordada de dos elements —i un d'ells, encara, usualment un sherpa— arribi a la desitjada meta del cim. En el seu cas, dels sis expedicionaris, quatre formaven l'equip de punta, l'equip que podia protagonitzar, d'una manera personal, la victòria. Convenen tots plegats, que, en tot cas, sempre hi ha d'haver qui se sacrifiqui, qui es resigni a fer de bastaix, a no fer el cim i a no arribar gaire més amunt del campament-base o del campament d'alçada, a fi de permetre la victòria.

—La muntanya millora la gent —conclou la senyora Oliveras, que ha seguit el debat amb entusiasme viu i alertat.

És ja més de mitja nit. El temps ha passat sense adonar-nos-en. I els nostres resignats interlocutors encara no han acabat el programa d'avui. Els deixem marxar, amb la promesa que ens redactaran un prolix article en què ens expliquin, detalladament, totes les seves peripècies i les seves experiències per les llunyanes muntanyes de la Patagònia.

A. J.

ELS MAPES COMARCALS I ELS EXCURSIONISTES

per Josep Llaudó i Majoral

Els qui ens interessem per les publicacions de Cartografia general de Catalunya hem vist en pocs anys aparèixer diversos mapes de gran format, amb escales que permeten donar una visió de conjunt del País.

És ben agradable aquesta ufana, que tanta falta ens feia, car de mapes generals a gran escala només hi havia al mercat les diverses edicions del mapa d'en Brossa (1:360.000). Tot i que és encara un dels mapes més ben gravats i amb més perfecció de detalls, les necessitats actuals de posar-lo al dia, en l'aspecte comarcal, exigia la publicació de nous mapes amb solvència científica, tant en l'aspecte topogràfic com en la transcripció acurada dels noms catalans. Igualment les publicacions comercials, que moltes vegades són males còpies dels mapes oficials, vénen encara plenes d'errors, de tota mena.

Voldríem cridar l'atenció sobre els mapes que contenen la divisió comarcal. Cal recordar que els excursionistes foren els capdavanters a ocupar-se'n. Citarem solament com a exemple aquells croquis, acompanyats d'estudis comarcals, que publicava el Butlletí del Centre, i que malauradament quedaren estroncats per la mort prematura del seu autor, el mestre de l'excursionisme català C. A. Torres. Si repassem la col·lecció del Butlletí, veurem com en tots temps l'han recorregut per valls i muntanyes.

Hem pogut observar com les generacions joves tenen molt d'interès per les comarques, però cal que es difongui més l'ús de les demarcacions comarcals entre les noves promocions d'excursionistes. És per això que aollim amb goig l'aparició d'aquests mapes, presentats en conjunt amb rigor científic i que divulguen uns coneixements bàsics per a qualsevol excursionista que vulgui conèixer el nostre país.

Donarem breument les característiques de cada mapa, per ordre d'aparició.

Mapa topográfico de Cataluña. — Escala 1:250.000. Format 112 x 104 cm. Editorial Alpina, Granollers. Coloració altimètrica (5 colors), equidistància de 100 metres. Taula dels col·laboradors: Revisió geogràfica, S. Llobet i N. Llopis; Cartografia, A. Bescós; Delineant, J. F. Flórez; Assessor per als massissos muntanyosos, R. de Semir; Direcció Tècnica, X. Coll; Litografia, M. Bové.

Mapa a quatre tintes, representació del relleu en diferents colors. La presentació del mapa queda força bé.

Assenyala la xarxa d'ajut a la navegació aèria i marítima. També dona el límit de comarques en traç gruixut a la Catalunya estricta. Les terres veïnes

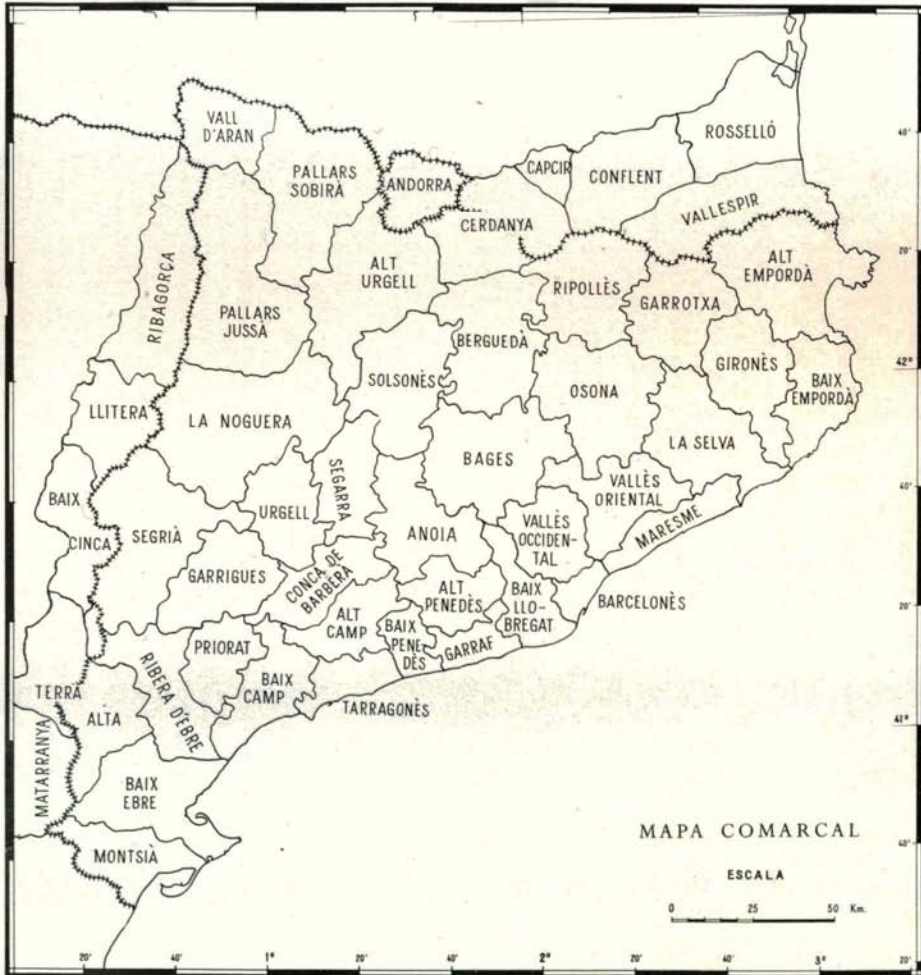
Mapa de la divisió comarcal de Catalunya establerta per la Ponència de la Divisió Territorial l'any 1933, en el territori de la seva jurisdicció.

de parla catalana hi són cartografiades d'una forma més elemental. Aparegué l'any 1966. El venen plegat com a mapa turístic, o enrotllat en un full.

Cataluña. — Editorial Pàmies. Escala 1:360.000. Format 97 x 100 cm. Edició 1968. Mapa de colors cridaners, que recalquen cada província. Fora del Principat ho deixa en blanc. Comunicacions i toponímia en negre. És poc agradable.

D'aquest mapa també l'Editorial en té a la venda en forma de còpia.

La mateixa Editorial Pàmies té un altre mapa **Cataluña**, ampliat de format i contingut, presentat en còpia (dues peces acoblables). Constitueix una mu-

Mapa comarcal adoptat per la Geografia de Catalunya, d'Editorial Aedos (en curs de publicació), en el qual s'ha seguit, pel que fa a la Catalunya Estricta, la divisió establerta per la Ponència de la Divisió Territorial l'any 1933.

ral format 200 x 200 cm. a escala 1:180.000 (1 cm = 18 Kms.). Porta una taula de senyals convencionals, de comunicacions, poblacions, pobles i altres dades d'interès turístic.

Tan solament dona els límits provincials.

Aquestes còpies queden molt més llegibles que el mapa imprès.

Mapa de Catalunya-Kucera. — Escala 1:300.000. Format 97 x 92 cm. 2.ª edició, ben presentada, com la primera a quatre tintes de l'editorial Kucera, 1968. Taula de senyals convencionals en castellà, francès, anglès i alemany. Amb una sèrie de dades turístiques.

Hi ha el nom de les comarques, però només porta la divisió provincial. Representa el relleu amb un lleuger ombrejat sèpia. Fora les fronteres de l'Estat espanyol és cartografiat de la mateixa manera. Les comunicacions consignen també les autopistes en construcció; i en verd, com a novetat, les carreteres d'interès comarcal o local. El venen plegat en forma de mapa turístic o bé en un full.

Aquest mapa és una segona edició, millorant i ampliant la primera (1:400.000), no fa gaires anys publicada, també de bonica presentació.

Per a l'estudi monogràfic de les comarques són molt interessants els mapes parcials a 1:200.000 de la **Geografia de Catalunya** de l'Editorial Aedos, en curs avançat de publicació. A més anuncien un gran mapa al final de l'obra. Com a visió geogràfica i comarcal, un mapa ben fet a 1:200.000 és el més adient; aquesta escala és molt divulgada en mapes d'obres públiques i conjunts provincials, tant de l'Estat espanyol com del francès, i també en les còpies de carreteres i altres. Esperem la publicació anunciada perquè podria ésser el compendi de tots els coneixements geogràfics comarcals, amb fixació definitiva dels topònims catalans que fa tanta falta al gran públic.

Mapa de les províncies i comarques catalanes. — Escala: 1:360.000. Editorial Seix i Barral, S. A. Barcelona, 1969. Format 82 x 110 cm. Assessor, Joan Soler River; Cartògraf, Prisc A. Soler Ludeña.

A l'angle inferior dret, requadre de 45 x 28 cm. (escala 1:180.000) amb els **Entorns de Barcelona.**

A tres tintes la part física. La divisió comarcal és representada amb diferents colors. Els noms dels sistemes muntanyosos ressegueixen les serralades. Rius i afluents principals. Presentació en colors suaus, molt agradables. Porta una taula de senyals convencionals.

Aquest mapa és ben remarcable en diferents aspectes. Fora de la Catalunya estricta hi ha també el Principat d'Andorra, les comarques de parla catalana cedides a França pel tractat dels Pirineus (1659) o adscrites a d'altres províncies espanyoles, creades el 30 de novembre de 1830. Les terres occitanes duen la toponímia en llengua d'oc, amb les rodalies i comarques naturals. A Ponent, també hi ha les comarques aragoneses, i a migdia, les del País Valencià. La divisió provincial, tan gruixuda, hi és ben poc escaient. Cal remarcar també la toponímia correcta dels pobles catalans, tant si són dins el Principat com si resten fora.

Felicitem-nos, doncs, per l'aparició d'aquest mapa comarcal, que pot ésser de gran utilitat a tothom i als joves en particular, perquè coneguim veritablement la fesomia natural del País.

Si ens atrevíssim a demanar més, diríem que amb el mateix esforç potser l'haurien pogut fer a l'escala 1:200.000, que permet de representar millor l'orografia amb corbes de nivell o bé amb coloració altimètrica, la qual dóna una visió més completa de la divisió comarcal.

És ben escaient de divulgar els límits comarcals establerts pels estudiosos de la Ponència sobre la Divisió Territorial (1931-33), perquè són fruit d'un treball laboriós i cada dia més estimats de tothom. Així ho fa també l'Editorial Aedos amb la Geografia que publica car les altres aportacions monogràfiques que han arrodonit aquests estudis, només són conegudes pels erudits. Amb la publicació d'aquests mapes ningú no ignorarà el fet comarcal, plasmat gràficament perquè sigui comprensible.

Encara voldríem fer observar la inclusió del Fenollet i de l'Éssera Superior, que pot sorprendre els poc versats en els termenals antics del Principat, però ben demostrats per autors molt entesos.

Finalment cal esmentar un mapa de Catalunya confeccionat per la Secció de Geografia del Centre a 1:200.000. Autors LL. Serra-V. Molina. Format 142 x 139 cms. Dóna les delimitacions comarcals, els massissos muntanyosos, els rius i els centres de comarca, amb algunes viles i pobles més importants. Al marge porta consignats els graus de latitud i els de longitud segons el meridià de Greenwich. Toponímia perfecta i, dintre les limitacions d'una fotocòpia, amb bon aspecte de conjunt.

Tot i que és un mapa esquemàtic, hi hem trobat a faltar les comarques catalanes del Baix-Cinca i del Matarranya, que no costarà gaire d'esmenar a l'original abans de fer-ne còpies noves.

escalades a l'alt arago'

---

per **Kildo Carreté**

La Peña Sola de Agüero

Una moto surt de Barcelona i el motor no es detura fins que uns homes, cansats i plens de pols, posen altra volta els peus a terra, davant la primera casa d'Agüero, poble menut i poc conegut, perquè és separat de la carretera N-240, uns 5 km a l'oest i a 42 km d'Osca. A l'est i en línia recta, els Mallos de Riglos s'alcen reptadors a l'altra vora del riu Gallego, bé que no són visibles des d'Agüero, perquè la seva vista és impedida per la serra de Salinas.

Un sol objectiu ens ha mogut a travessar aquests 320 km carregats amb un munt de quilos de ferros i de cordes: la Peña Sola de Agüero. Darrera nostre, una segona moto segueix el mateix camí. Són els companys Abella i Parrot, que engrescats pel nostre propòsit han decidit, a última hora, de compartir amb nosaltres les incidències d'una escalada que promet moltes hores d'emocions, car aquesta gegantina agulla és recomanada com a molt difícil.

Una frase es diu per aquests voltants: «**Quisiera morirme si se llega a escalar la Sola**», considerant aquest monòlit, d'uns 150 metres d'alçada, impossible d'escalar. Els anys han passat i la Sola ha sentit ja diverses vegades la petjada dels escaladors damunt la seva testa, de roca conglomerada i molt compacta. Des del poble estant, sembla impossible de descobrir una via d'escalada que permeti de vèncer aquests 150 metres absolutament verticals, on la roca és senyalada per nombrosos estrats horitzontals de sauló rogenc, que en ésser atacat per la meteorització, dona forma a nombroses balmes allargassades i altres rugositats, que fan molt difícil la seva superació en escalada lliure. Aquesta característica obliga a valdre's ben sovint de l'ajuda d'estreps. La roca, però, és prou compacta i les preses, fermes, donen confiança a mesura que anem deixant sota nostre metres i més metres de pedra flagellada per les clavilles, falques i tota mena de ferramenta. Els minyons del poble són el nostre públic, un públic passiu i temerari que s'installa al repeu de la Sola tot esperant que caigui algun ferro per a recuperar-lo, com a trofeu. I no hi valen els nostres crits, prevenint-los del perill que corren. Els avisos no serviran de res i, ja al capvestre, quan es llancen les cordes de l'últim **rappel** que ens deixaria al repeu de la Sola un petit roc després pel frec de les cordes fereix lleugerament el cap d'una nena. En Joan Parrot és el primer de tocar terra i, tot seguit, en un braçat i corrents la baixa a Agüero. Gràcies a Déu, l'esglai no tindrà conseqüències i aquest surt acaba amb uns caramels per a l'infant.

La casa de la carnissera, que és l'hostal del poble, ja fa estona que espera el quartet d'afamats escaladors, als quals encara queda prou delit per a pujar els dotze graons on hi ha el menjador, amb la taula ben parada. La mestressa

resta bocabadada en observar com els conills amb samfaina i els pollastres rostits desapareixen de la cassola en un tancar i obrir d'ulls. Cal confessar que aquesta vegada els quatre escaladors han encertat una jornada pletòrica de satisfaccions. És fàcil de reconèixer l'escalador per la voluminosa motxilla i els mitjons al garró, camí de Montserrat. Si buidéssiu aquesta motxilla, en sortirien uns 80 metres de corda, dues dotzenes de mosquetons, un martell, filferros, falques, estreps, clavilles de tots gruixos i llargades, un sac de dormir, semi-impermeabilitzat (per les innombrables llànties), un llum frontal, uns pantalons de «fer feina» i finalment, si resta lloc a la motxilla, hi farà cabre una petita bossa amb queviures, plegats a casa a corre-cuita, poc abans de la sortida. Quan no es deixa el pa damunt la taula, és la carmanyola, o bé totes dues coses.

És un fet ben evident que la idiosincràsia de l'escalador, arreu del món, no té pairó amb la d'altres esportistes, i aquesta despreocupació per allò que no té una relació directa amb l'escalada, fa que moltes vegades un hom recordi els queviures quan, després d'una escalada, posa la mà dins el sac d'esquena.

No cal estranyar-se, doncs, dels honors amb què nosaltres quatre rebíem una carnissada ben cuinada, després de moltes hores de lluita constant amb les defenses verticals, enlairades i aspres d'aquesta reptadora Peña Sola, niu i refugi de voltors i àguiles.

Les dues cordades que protagonitzen aquesta breu descripció eren compostes per Ferran Abella amb Joan Parot i Toni Niemann amb Kildo Carreté, tots del Centre Acadèmic d'Escalada del Centre Excursionista de Catalunya.

Fitxa tècnica de la Peña Sola de Agüero.

Situació. — A la província d'Osca i a 42 km de la capital, per la carretera N-240. Més amunt d'Ayerbe i després de passar el riu Gállego, cal deixar la carretera N-240, seguint ara per l'esquerra, i en 5 km s'arriba a Agüero, poble protegit al nord per la serra de Salinas. La Peña Sola és situada a uns 400 metres al nord del poble i a l'extrem oest dels cingles.

És inconfusible. Cal sortir d'Agüero pel NO i, al cap de pocs minuts, es passa per la font, on hi ha uns rentadors. Cal enfilarse vers el repeu de la Peña Sola i a l'oest del monòlit. Ací es troben unes grans pedres, despreses de la muntanya.

La Peña Sola es un monòlit de roca conglomerada, alta d'uns 150 metres. La via s'inicia pel vessant oest i tot seguit es va flanquejant, fent cap al vessant sud, per on hom s'enfilà ja fins al cim. La paret és ratllada horitzontalment per grans relleixos, on creixen gegantines savines. Al primer d'aquests relleixos hi feren bivac els primers conqueridors d'aquesta agulla. Les més grans dificultats es troben entre el repeu del monòlit i la primera savina. Després, la roca és més fàcil, però es mantindrà quasi sempre entre IV° i V° fins poc abans d'arribar al cim. Els últims 30 metres són de III°.

Descripció de la via d'escalada. — Situats a la vora esquerra del repeu de la Peña Sola, som al lloc més enlairat. Cal escalar un relleix rocós i tot seguit s'arriba a una cornisa ampla, que cal seguir uns quants metres a l'esquerra. Ací comença l'escalada. Una acusada cornisa és vençuda a l'inici amb ajuda d'un pas d'esqueneta i es continua en A-2 (tacs amples i alguna clavilla) vers

La Peña Sola inconfusible monòlit de roca conglomerada de 150 metres d'alçada es dreça als afores del poble d'Agüero, a l'Alt Aragó.

la dreta, seguint la fissura. Passats uns 5 metres, es passa sota un sostre molt baix i cal sortir-ne amb un flanqueig horitzontal a la dreta, d'uns 3 metres, molt delicat i arrossegant-se. Tot seguit, una fissura vertical es venç amb ajuda de 2 clavilles, tacs i falques, i a la fi d'aquest difícil pas, un relleix assenyala la Reunió 1.ª. Se surt de la R-1 directament amunt, per una llastra molt llisa i quasi sense preses. Precisament aquesta és la més gran dificultat de tota la via. Primer es claven diversos ferros curts, però en desaparèixer les fissures, cal fer ús de micro-clavilles de falca o de fissura, molt insegures. A la fi, després d'uns 10 metres d'escalada molt difícil (V° sup.), es troba un relleix, que cal aprofitar, flanquejant vers la dreta fins que el replà permet d'instal·lar la R-2.

Se surt de R-2, continuant flanquejant per la dreta, uns 12 metres, fins a l'extrem de la cornisa, on s'instal·la la R-3. Ací és difícil de clavar ferros d'assegurança.

Se surt de la R-3 per la dreta i tot seguit caldrà vèncer una balma ajudats per un pas d'esqueneta i, després, per alguna clavilla juntament amb falca (V° sup., A-2), i es continua directament amunt per la fissura, molt vertical i de dificultat sostinguda (V°) fins que de tan estreta cal continuar ajudats per 6 clavilles i es fa cap a un petit bosc on creix una savina monumental. És tan grossa que les arrels penjen paret avall, com si fossin lianes. Ací s'instal·la la R-4.

Se surt de la R-4 per la dreta, amunt, i per una fissura d'uns 6 metres que es passa amb ajuda de 4 clavilles (A-1, IV°), i es continuarà amb un flanqueig a la dreta que acabarà en una savina que no es perd de vista. Ací es fa la R-5.

Se surt de la R-5 per la dreta, pujant ara uns 30 metres sense clavar cap ferro, cercant sempre els millors passos (IV° sup.) i mirant enlaire cercant una balma o forat, on s'instal·larà la R-6, assegurant-se a un sòlid punt de roca, on hi ha diverses bagues abandonades.

Se surt de la R-6, també per la dreta, pujant 35 metres, tots lliures (IV° sup.) amb lleugera tendència vers la dreta i assegurant-se a 2 clavilles i amb bagues passades per petites savines. En aquesta llargada de corda, tot i no ésser molt difícil, cal tenir compte i passar amb molta atenció, car les cordes no segueixen prou bé. La presa és grossa i ferma, però la paret es manté vertical. La R-7 és assegurada en una ferma savina.

De la R-7 se'n surt disparat vers el cim de la Peña Sola, segur del terreny que es petja. Són 35 metres de III° per terreny fàcil. La R-8 es farà al mateix cim.

Descens. — Amb 2 cordes de 40 m seguint la via de pujada. Cal muntar les maniobres sempre amb l'ajuda de les savines, excepte una, que s'instal·la a la balma on hi ha el pont de roca, i precisament on s'ha fet la R-6. Cal dur bagues per a abandonar, a fi d'instal·lar les doblades de descens, el qual és molt laboriós.

Horari. — Els primers 20 metres, de 3 a 5 hores; en la resta de la via s'hi poden esmerçar 3 o 4 hores.

Material. — Es clavaren 33 clavilles diverses. Per a dur a terme aquesta escalada, es recomana de portar: 5 clavilles llargues (escarpres); 6 de normals; 5 micro-clavilles de fissura, algunes de més gruixudes; 4 tacs de fusta, de 40 mm gruix; diverses falques, estreps, bagues; 2 cordes de 40 metres i 15 mosquetons.

*Escalada a la Peña Sola,
d'Agüero. Un relleix inclinat
assenyala la fi de la llastra
difícil.*

Historial.— Els primers d'intentar aquesta escalada foren uns escaladors del C.A.D.E. del Centre Excursionista de Catalunya, entre els quals hi havia Francesc A. Peire. Després d'uns 15 metres, un membre de la cordada caigué, sense conseqüències, i abandonà. Fou el mes d'abril de 1947 quan la cordada composta pels aragonesos Angel Serón, Fernando Millán i J. M. Languens efectuaren la primera escalada a la Peña Sola. Dos dies d'escalada i un bivac al relleix de la gran savina foren esmerçats en la primera escalada.

Bibliografia.— La Conquista de la Montaña. A. Jolis, pàg. 172.

FLORA ALPINA

per ramon pujol i alsina

(Tot recordant)

Fa més d'una vintena d'anys, que sota el guiatge de l'enyorat doctor Pius Font i Quer (a. c. s.), un petit grup de companys del Centre seguïem uns curssets breus de «Botànica per a excursionistes», que havia organitzat la Secció de Muntanya. Les classes les fèiem a la sala de Juntes, tot voltant la taula, ben a punt, cadascú, amb la seva lupa, les seves pinces, la seva llibreta i el Bonnier. Quan el doctor Font i Quer arribava, sempre puntual, s'asseia al cap de taula, obria la seva cartera negra i en treia unes quantes plantes que ens repartia, tot explicant-nos-en les característiques i ajudant-nos, perquè nosaltres mateixos, després de fer-ne l'anàlisi i amb l'ajut del Bonnier, en determinéssim la família i el gènere. Era un treball divertidíssim, perquè les explicacions del doctor Font i Quer sempre eren amenitzades per anècdotes relacionades amb les plantes que teníem a les mans, o bé amb fets viscuts al llarg dels seus viatges i excursions. La classe se'ns feia curta, i ningú del curset no feia campana. Al final d'un d'aquests curssets, Pasqua Granada de 1955, tota la colla, ensems amb el doctor Font i Quer, anàrem a La Molina. Ens va fer molt mal temps, però malgrat la pluja, pujàrem gairebé fins a Puigllançada, i, al damunt de Costa Rasa, el doctor Font i Quer va assenyalar-nos un lloc que ell creia magnífic per a la instal·lació d'un jardí alpi. Quina satisfacció era pujar muntanya amunt, tot contemplant les flors i portant al costat el doctor Font i Quer, que ens explicava cadascuna de les flors que anàvem trobant!

La idea del jardí alpi va ésser recollida pel Centre, i encara que han passat prop de quinze anys, pensem que al final serà una realitat el jardí alpi «Doctor Font i Quer». Aquest any 1970, que pel Consell d'Europa ha estat designat com «Any europeu per a la conservació de la Natura», serà l'any idoni per dur-ho a terme. Aquest serà el millor homenatge que podrem fer a la memòria del gran mestre.

S'escalgué en aquella Pasqua de 1955 una major facilitat per a adquirir material fotogràfic per a fer diapositives en color, i és des de llavors que als que anem a muntanya i ens interessem per les flors, ens ha estat possible de començar la col·lecció de la nostra bella i variada flora muntanyenca. Som, però, encara força reduït el grup que ens hi dediquem. S'han donat conferències amb projeccions al Centre i en altres entitats germanes, per tal de fer conèixer aquesta branca de l'excursionisme al major nombre de persones, i és així com els qui estimem les flors de muntanya, anem engruixint els nostres rengles. Com que som ara al llindar de la primavera, us transcriu uns fragments d'una conferència meua donada en 1958, que és vàlida per sempre. Veus ací el que vaig dir:

«No hi ha res tan eloqüent, tan definitiu per a encomanar-vos la joia de viure com la contemplació del gran canvi que es produeix a la muntanya durant els mesos d'abril i maig.

*Primavera a muntanya.
Estesa de ranuncles o jonquilles
(ranunculus pyrinaeus),
esmaltant, amb el seu colorit,
la verdor d'un prat pirinenc.
(foto: R. Pujol i Alsina)*

Dalt dels cims, la neu encara hi senyoreja, les boires s'arrosseguen mandroses per les valls, l'aire es fa tebi, l'aigua corre arreu, s'arrauleixen les últimes congestes dels pasturatges i tot comença a verdejar. Al bosc, els faigs estrenen vestit nou, d'un verd lluent i sedós, els bedolls treuen un borrisol daurat a la cimera dels seus branquillons, i els pins i els avets embalsamen l'ambient amb les seves brotades tènדרes i oloroses. El sotabosc és ple de viola boscana, cuquetes de llum en els racons més ombrius, brandant els seus caparrons blau-malva, blancs o rosats. Les primúles encenen la seva llumeta groga, i bosc avall tot s'il·lumina de la blancor de milers d'anèmones, onada vivent dessota el gran sostre verd de la boscúria. Prop del torrent que migparteix l'avetosa, i escoltant amb embadaliment la cançó de l'aigua, els geranis, els créixens i les miosotis ens diuen adéu a la sortida del bosc.

Pugem pausadament, pasturatges amunt, i les meravelles se succeeixen una darrera l'altra. El glevatge és com un esmalt, obra del millor dels artistes: els grocs, els blaus i els rosats combinats sàviament, com solament la natura sap fer-ho. Contempleu la petita genciana, estrelleta blava, tament un bocí de cel, caigut per a enjoiar el glevatge. No gaire lluny, la genciana acaulis, campaneta meravellosa de blaus i morats irisats, trompeteja arreu el triomf de la vida... Pugem encara, i prop de la neu trobarem arraulides, sota el seu abrigall pelut, les anèmones vernes, la flor del vent dels pastors. Veurem les seves corolles, mig closes, mig obertes, com fent l'ullet al bon temps que s'apropa... Ben a la vora, la primúla mínima d'un rosa pàmid, arrapadeta a terra... i vorejant les congestes el crocus vernus, el safrà de primavera, tot joiós de treure el cap a la nova vida, després de la gran dormida de l'hivern... I la soldanella alpina! No hi ha flor més fràgil i delicada. S'espolsa tot just la neu, i les seves campanetes minúscules, mig cristall, mig seda, d'un rosa-malva tendre, repiquen amb alegria, per a festejar l'inici de la primavera i rebre les primeres besades del sol tebió de maig. Tota la muntanya és un cant de joia a la vida que retorna!»

No us deixeu perdre el bell espectacle de la natura, que us acabo de narrar, i contempleu i admireu amb atenció entranyable les nostres estimades flors de muntanya.

Accident a Picos de Europa

Una vegada més, crits d'auxili han baixat de la muntanya. Una vegada més, un periodisme trabat en l'essencial, s'ha llançat sobre la presa lliure de l'accident muntanyenc. Ja hi estem acostumats. Però no hi estem pas d'acord.

Per al periodisme, l'Alpinisme pateix d'un defecte capital, o, millor dit, de dos: primer, com que no és cap esport de competició, ni gols, ni punts, ni victòries no n'assenyalen setmanalment les incidències als diaris. Tota la història de les nostres innombrables sortides, ascensions, escalades, resta en l'anonimat, en la immensa satisfacció íntima dels seus autors. El segon defecte de l'Alpinisme és la seva virtut i l'escenari prodigiós de la mateixa Natura, del cel i dels horitzons. Es comprèn que tot el que passi en l'espectacularitat poètica d'aquesta decoració sublim sigui notícia per a la literatura diària, notícia amb aires d'obra clàssica, de llegenda immortal.

Com si revisquessin els aires medievals de Roldan, dels dracs llegendaris, de les històries de gesta, sant Jordi i Carlemany alhora. Heus ací la justificació de la curiositat periodística, una gent que vol parlar de la poesia alpinística, sense entendre-hi res... Com volem que no diguin inconveniències o banalitats?

Ara, allò que és més dolorós en el cas d'aquest accident del Naranjo de Bulnes, que va assetjar durant una setmana dos alpinistes castellans, Lastra i Arrabal (aquest darrer, mort, posteriorment, a la clínica a causa de la congelació), el que resulta més dolorós, deia, i, d'altra banda, divertit, va ser la nota que les autoritats van divulgar, prohibint netament «l'accés a les muntanyes d'Astúries». Així, tal com sona.

Suposem que la FEM i la DND intervindran en l'afer i no caldrà amoïnar-se més per aquest **desaguisado** governatiu. Perquè l'argumentació, de tan evident, resulta trivial. És que s'ha prohibit la boxa o les curses motoritzades, incomparablement més brutals que no l'alpinisme? És que les carreteres asturianes són menys homicides que les altres i, en tal cas, decretaran la prohibició de fer-ne ús?

En fi, no cal preocupar-se d'aquesta darrera curiosa conseqüència de l'accident del Naranjo (o Naranco?) de Bulnes. Car si les autoritats volien exercir aquesta prohibició, caldria concentrar totes les forces de la nació a les muntanyes d'Astúries. I així i tot, els muntanyencs trobarien llocs per on esquivar-les i anar a trobar la Muntanya, aquella muntanya a què ja el salmista, a la Bíblia, ens invitava a aixecar els ulls i a adreçar les nostres petjades.

J. Fabrés i Amorós

El nostre company Ferran Chopo víctima d'un accident al Puigmal

El dia 15 de febrer, a les 8 del matí, sofria un accident mortal el jove soci del Centre. Ferran Chopo Carbassé. Una desgraciada caiguda sobre neu dura el féu precipitar pendent avall, i va anar a topar de cap contra unes pedres, a la Coma de Fontalba, al Puigmal.

En Ferran deixa un grup de companys amb un buit entre ells; era un cor jove, enamorat de la muntanya com el qui més. Com diu un dels seus millors amics, «ara gaudirà d'aquell cel que, de tan blau, hom s'estranya de no veure-hi brillar les estrelles malgrat el sol radiant». Sempre ens colpeix un accident així, però si la víctima és un xicot jove, el fet ens deixa consternats. La muntanya immensa ens recorda el respecte que li devem, tan gran com l'amor que puguem sentir per ella.

La premsa es va fer ressò, com de costum, d'aquest malaurat esdeveniment, i en van donar a conèixer els detalls i hi féu comentaris de diversa índole. Va ressaltar, tant per la seva emotivitat com per la serena ponderació amb què considerava el dissortat accident, una carta dels pares del nostre jove company, apareguda a les columnes de «La Vanguardia», i que no ens hem sabut estar de reproduir:

Senyor Director de La VANGUARDIA

Distingit senyor:

Tenim el cor oprimat pel dolor, però en la nostra aflicció desitjariem que es pogués publicar aquesta carta a fi de donar les gràcies.

El dia quinze, va perdre la vida un ésser molt estimat. Un accident de muntanya, dalt del Puigmal, va segar per a sempre les il·lusions d'un enamorat de la muntanya, el nostre fill.

Volem retre un tribut d'homenatge a totes les persones que ens van ajudar, al seu company que, consternat i afectat, no va dubtar a exposar-se per arribar fins on hi havia el seu amic, i continuar després, en inferioritat evident a causa de les circumstàncies, fins a Queralbs a fi de donar la notícia.

Als excursionistes del Centre Excursionista de Catalunya que, amb veïns de Queralbs, el diumenge mateix van intentar arribar fins al lloc de l'accident, malgrat el fred intens i la violència del vent, qui sap si sense els elements adequats per a la seva missió. A l'equip de Núria, així com a la Guàrdia Civil, que, units als anteriors, van aconseguir l'endemà de trobar el cos sense vida del company Ferran i, en general, a tots aquells qui, desinteressadament, només per companyonia, per amor al proïsme, van fer una cosa que als nostres ulls és grandiosa.

Però, no és només això, durant les hores que van transcórrer entre que el seu company va donar la notícia, fins que a la fi fou rescatat; hores terribles d'angoixa en les quals s'anava apagant aquesta petita esperança, aquest desig vehement que un miracle convertís en somni, aquell malson que vivíem, vam rebre tantes atencions i vam endevinar el seu afecte, la seva amistat i la seva simpatia, que voldríem expressar a tots el nostre agraïment més profund.

Retem tribut a tots els qui estimen la muntanya, a la seva noblesa i, sobretot, a la seva autèntica companyonia.

Els pares de Ferran Chopo

CRÓNICA DEL CENTRE

Es pot dir que cloguérem l'any 1969 amb el comiat fet als consocis Ferran Abella, Emili Civís, Emili Gil, Genís Roca, Joan M. Acarín, Oriol Domènech i Joan Créixams, que el 27 de desembre, a l'aeroport de Barcelona, començaven l'«Expedició Club Alpí Català a la Patagònia 1970». Els havien precedit, uns dies abans, els també socis Joan A. Raventós i Joan Senent, que mirarien de resoldre diverses qüestions de tipus burocràtic per a avançar temps. Una munió d'amics i socis del Centre s'uniren als parents dels expedicionaris a desitjar-los un bon viatge i l'èxit de la comesa que emprenien. El Centre confia en la vàlua de tots els qui prenen part en aquesta Expedició per a assolir els resultats esportius i científics que s'han proposat.

Bateig d'aules

Per acord de la Junta Directiva fou donat el nom de «Pompeu Fabra» a l'aula del segon pis, i el d'«Artur Osona» a la del tercer pis. Amb aquestes denominacions el Centre vol retre homenatge permanent a aquestes grans figures que tant contribuïren, el primer, a la definitiva estructuració del català modern, i, el segon, al coneixement de les nostres contrades pirinenques quan inicià la publicació de les guies de muntanya.

Aniversari «Pompeu Fabra»

Responent al compromís pres per totes les entitats excursionistes catalanes

quan lliuraren al monestir de Montserrat la «Llàntia de la Llengua Catalana» perquè servés la «Flama de la Llengua» encesa als peus de la tomba de Pompeu Fabra, que els excursionistes portaren a Montserrat, des de les terres catalanes de França, la F.C.M. va decidir que cada any una entitat diferent organitzés l'acte d'ofrena a Montserrat de les despeses de manteniment d'aquella flama, i que se celebrés el diumenge més proper a la data del naixement de Fabra (20 de febrer de 1868).

La primera organització d'aquest acte fou confiada enguany al Centre, i és per això que ens aplegarem a Montserrat, el 22 de febrer, un bon nombre de socis de totes les Seccions del Centre, i d'amics d'altres entitats germanes que havien rebut el nostre convit, entre les quals el President de la Federació Catalana de Muntanya.

Durant la missa conventual el nostre President llegí aquests mots d'ofertament:

Reverend Pare:

Ja fa més d'un any que tots els Centres i Agrupacions excursionistes de Catalunya lliuraren al vostre monestir la «Llàntia de LA LLENGUA CATALANA» per tal que, penjada a l'atri d'aquesta santa casa, conservés la «Flama» que com a símbol de la nostra llengua havíem encès als peus de la tomba de Pompeu Fabra, i, des d'aquell racó de Catalunya, havíem portat a peu fins a aquest centre de l'espiritualitat catalana.

El senyor Ventosa i Palanca president del Centre Excursionista de Catalunya, llegint l'ofertament a la "Llànčia de la Llengua Catalana", a l'acte de l'Aniversari Pompeu Fabra celebrat a Montserrat.

En lliurar-vos aquella flama, adquiríem el compromís de pujar cada any a fer-vos ofrena simbòlica del preu del seu manteniment. Les entitats excursionistes de Catalunya han decidit, doncs, de fer aquesta ofrena el diumenge de febrer més proper a la data del naixement de Pompeu Fabra, i han volgut que comencés aquest pelegrinatge el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, per ésser el de creació més antiga i perquè Pompeu Fabra en fou soci.

Us fem, doncs, aquesta petita ofrena, en compliment del compromís que voluntàriament vam contreure, i estem segurs que cada any i en tals dies com avui els excursionistes pujarem a Montserrat, per recolzar les ofrenes que us faran els altres Centres, any rera any, perquè sigui veritat l'acabament de la llegenda que tothom pot llegir en aquella Llànčia:

«LA MANTÉ LA VOLUNTAT D'UN POBLE».

Després de la missa, sota la «Llànčia de la Llengua Catalana», la coral del Centre va fer sentir uns bonics cants muntanyencs. Finalment, una Delegació, presidida pel senyor Ventosa, anà a saludar el Pare Abat, amb el qual mantingué una llarga i evocadora conversa.

Confiem que aquest acte serà l'inici d'una tradició que perdurarà anys i anys.

SECCIÓ DE MUNTANYA

Expedició Transhimalaia

Els components d'aquesta expedició, els consocis Venanci L. de Ceballos, Emili Civis i Antoni Leonart projectaren i comentaren, els dies 5, 12 i 19 de gener, a la sala d'actes, un bon nombre de diapositives que havien impressionat durant llur expedició per les terres de l'Himalaia, en què per primera vegada uns muntanyencs espanyols assoliren en primera ascensió un cim de més de 6.000 m.

A la sala d'exposicions, i de l'1 al 13 de gener, hi havia exposades fotografies obtingudes en aquesta expedició, com també mapes i llibres que havien emprat per a preparar-la i realitzar-la.

COMISSIÓ DE JOVENT

III Curs especial per a monitors

Es va desenvolupant la III edició d'aquest curset, que durarà des de febrer fins a maig, al qual col·laboren amb llur assessorament les Seccions de Muntanya, Ciències i Arts, Geografia i Ciències Naturals, ERE, Fotografia, i les sub-seccions CADE i Camping.

Sessions cinematogràfiques

Presentats conjuntament per les Seccions de Fotografia i de Cinema, els dies 8 i 15 de gener foren projectats a la sala d'actes dos films en color sobre la fauna i la flora del Txad i del Camerun, realitzats pel senyor Josep R. Pons i doctor Artur Sarró durant una de llurs expedicions al continent africà. Per altra banda, el dia 22 de gener, a l'aula «Artur Osona» i per gentilesa del Servei de Cooperació Tècnica i Científica Hispano-Francesa i el Servei de les Terres Antàrtiques i Australs Franceses (TAAF), fou passat el film **Terra incògnita**, reportatge sobre les illes Kerguelen.

Les tres sessions cinematogràfiques van ésser molt ben acollides pels nombrosos assistents que s'havien congregat a veure-les.

Descens pel riu Ebre sobre un rai

Convidat per la Secció, i davant un públic molt nombrós, el senyor Ramon Canals i Guilera explicà, el dia 20 de febrer, a la Sala d'Actes, i amb il·lustracions de diapositives, el recorregut que va fer amb tres companys més, i sobre un rai de 4 x 2 metres, pel riu Ebre, des de Miranda fins al mar. Una distància aproximada de 800 km en un temps d'unes quatre setmanes.

SECCIÓ CORAL

Com ja ens ha acostumat, la Secció organitzà una vetllada a la tarda del cap d'any. Aquesta vegada hi intervingueren els petits «Barrufets» del Centre, i el Grup d'Opera de Cambra de Barcelona hi representà l'obra de Gian-Carlo Menotti **Amahl i els visitants nocturns**, molt emotiva i adequada a la diada. Tots els artistes, petits i grans, foren molt aplaudits.

crònica

Llibres registre als nostres cims

Les societats excursionistes catalanes es desviuen perquè no decaigui l'interès per la muntanya, procurant fins i tot que no manquin les ocasions de deixar constància de l'arribada als més destacats cims de les nostres serres. Amb satisfacció recollim ara la notícia d'haver estat col·locats darrerament llibres-registre als cims de Costabona, Noufonts i Sotllo, per elements de l'Agrupació Excursionista Muntanya, els quals llibres poden ésser signats per tots els qui assoleixin aquelles altures pirinenques.

Al mateix temps, l'esmentada Societat esportiva-cultural fa poc va instal·lar una creu al cim de Costabona, com ho havia fet anteriorment al de Noufonts, augmentant així el nombre de creus que estenen llurs braços simbòlics per damunt les nostres terres. Esperem que les dificultats que en aquest aspecte ofereix el Sotllo, un dels pocs 3.000 de Catalunya, siguin també superades i la creu arribi a coronar-lo.

DANPer **utz**

Felicitem de bon grat l'Agrupació Excursionista Muntanya per la tasca acomplida.

19-2-70

J. Bordons

**DARRERA FASE DE
L'EXPEDICIÓ
«TRANSHIMALAIA»
I «OPERACIÓ CINQUÈ CONTINENT»**

El 20 de desembre partí de l'aeroport del Prat l'expedició «Transhimalaia», amb destinació a Alacant, Orà, Alger, Tunis, el Caire, Asmara i Addis Abeba; des d'on el grup expedicionari es traslladà en vol directe a Karatx i Nova Delhi, per tal de prosseguir en la seva tercera fase el periple iniciat en 1968, que culminà l'estiu passat amb la conquesta del primer cim verge de més de 6.000 metres, assolit pels nostres alpinistes.

Venanci L. de Ceballos, cap de l'expedició, ha menat a terme, ara de poc, un volt per Espanya, exposant verbalment i presentant una col·lecció de diapositives bellament acolorides del seu allargat viatge per l'Afganistan, el Paquistán i l'Índia. En aquest darrer país va deixar el seu vehicle expedicionari «Land Rover», amb el qual espera reprendre de bell nou aquesta darrera part del seu viatge.

En aquesta avinentesa, el grup expedicionari és format per Venanci L. de Ceballos, la seva muller i l'andinista Marco Cruz. Tanmateix és possible que més endavant el grup sigui augmentat amb d'altres alpinistes, com a membres eventuais.

Cal remarcar que aquesta última etapa de l'«Expedició Transhimalaia» caldrà que recorri el sud de l'Índia i Ceilan, Butan, Sikkim, Assam, Birmània, Tailàndia, i fi-neixi, al capdavant, a Singapur a mitjan primavera vinent.

El tercer membre d'aquesta etapa de l'expedició és l'andinista equatorià Marco Cruz Arellano, ara per ara resident a Espanya com a alumne de segon curs a l'Escola Oficial de Turisme de Madrid. Cal afegir que és posseïdor d'una llarga activitat alpinística, car, havent pres part en diverses expedicions, entre les quals hi ha l'anomenada «Alaska-Terra de Foc», ha reeixit a coronar amb Venanci L. de Ceballos (1966) el cim del Chimborazo (6.130 m.) i ha petjat moltíssims cims andins, entre els quals destaquem el Cotopaxi (6.005 m.), Cayambe (5.840 m.), Antizana (5.705 m.), El Altar (5.404 m.), Iliniza (5.305-5.116 m.), Sangay (5.380 m.), Carihuyrazo (5.106 m.) i d'altres.

Un cop a Singapur, el grup expedicionari, acabada la seva comesa, empenirà a mitjan 1970 una altra operació, seguint les petjades dels coneguts exploradors Albert Folch, Eudald Serra i August Panyella (membres amb Venanci L. de Ceballos de l'«Expedició Barcelona» als Andes del Perú l'any 1963), els quals van efectuar diverses expedicions etnològiques a Indonèsia i Oceania (manifestades en nombroses conferències descriptives), i contribuïren d'aquesta manera a enriquir el cabal del Museu Etnològic i diverses altres col·leccions.

Cal afegir que l'«Expedició Cinquè Continent» tindrà un caràcter geogràfic i alpinista ensems, i visitarà els volcans de les illes de Java, Borneu, Sumatra, Nova Guínea, Alps de Nova Zelanda (Mount Cook) i els deserts interiors d' Austràlia, veritables llocs d'interès per als expedicionaris.

DAVID M. ALOY

Cap d'informació de les expedicions «Transhimalaia» i «Cinquè Continent».

bibliografia

Codina Costa, Josep. — PASADO Y PRESENTE DE LA VILLA DE CARDONA. — Cardona, 1956. 94 pàgines i abundant il·lustració gràfica.

José Codina, de fa anys secretari de l'Ajuntament de Cardona, ha escrit un llibre sobre la seva vila natal; un llibre d'aspecte modest, però el contingut del qual resulta de gran interès per a tots aquells a qui plau de furgar els antecedents històrics del nostre país, de les seves poblacions, i de conèixer els punts cardinals de la vida passada i present. L'aparent modèstia de l'obra ha fet que durant massa temps hagi passat sense esment ni atenció, i àdhuc a nosaltres ens hagi arribat a les mans amb considerable retard. Però ens creiem obligats de fixar-nos en ella, i cridar l'atenció del lector, precisament pel fet que obres com aquesta poden sovint passar per alt de l'estudiós, tot i haver-hi a les seves pàgines una riquesa de dades i documentació de gran vàlua.

Codina no ha volgut pas escriure una autèntica història de la vila de Cardona, almenys en la forma tradicional. La possessió d'un extens material gràfic de gran vàlua documental i el coneixement directe, en bona part per haver-ho viscut personalment, de coses i fets sobresortints en la vida cardonina, l'ha portat a recollir en aquest llibre un conjunt de dades i anotacions que difícilment podrien trobar-se en una història clàssica, i tanmateix el conjunt de les quals ajuden tant a dibuixar l'autèntica fesomia d'una població.

No falten naturalment els antecedents històrics que situïn degudament l'acció i el tema, però creiem que l'al·licient principal es troba en la descripció d'actes i

fets de la petita crònica: festes, aplecs, visites importants, vida cultural del pròxim passat, obres, diades memorables, etcètera... que sovint es perden malauradament en l'oblit. Els materials que formen el llibre haurien estat suficients si s'ho hagués proposat l'autor, per a escriure una obra molt més voluminosa que la que tenim a les mans. Ara, però, tot i existint aquesta informació en forma un xic esquemàtica, queda constància del material, i el llibre, redactat amb cura, es llegeix amb fruïció, com una crònica variada i dinàmica.

Afegim-hi finalment que la il·lustració gràfica té un pes molt considerable i és un altre dels pilars bàsics de l'obra. Ultra la documentació sobre valors artístics malauradament desapareguts, les fotografies sobre persones i fets del passat car doni afegeixen a la gràcia del detall pintoresc, un interès evident, i hi figuren amb una desacostumada abundància en obres d'aquesta mena.

Alfonso, Carlos. — CRONICA DE LOS PICOS DE EUROPA. — 144 pàgines i nombroses il·lustracions fora de text. Madrid, 1969. Editora Nacional. Col·lecció «Tierra, Historia, Política».

Heus aquí un llibre magnífic sobre la serralada de Picos de Europa. Tant pel seu continent com pel seu contingut i, evidentment, més per aquest. Escrita per un home enamorat d'aquelles muntanyes i devot muntanyenc, Alfonso ha sabut vessar a les pàgines de l'obra tot aquest amor fins a fer-nos encomanadís el seu entusiasme i fer-nos sentir el delit de repetir les seves ascensions i caminades, la descripció de les quals cobreix el total de l'orografia de «Picos», sense oblidar les seves valls i els seus poblets muntanyencs.

Però hi ha encara un altre factor que fa l'obra més valuosa i empeny a llegir-

la amb un major interès i atenció: Alfonso domina plenament l'idioma i hi ha una veritable qualitat en el seu estil literari, que és —si se'ns permet l'expressió— una veritable poesia en prosa. La seva forma d'explicar ens porta al record dels grans autors contemporanis del nord d'Espanya. A nosaltres ens sembla que escriptors com Pereda o Ramón del Valle-Inclán han deixat la seva empremta en l'autor, cadascú a la seva manera.

Si el llibre, per allò que és propi de la seva temàtica i en constitueix l'escenari principal, ha d'interessar tot bon muntanyenc que el llegirà amb fruïció, cal anotar també, i de manera ben remarkable, que aporta a la literatura de tema muntanyenc un aire nou i interessant en el seu descabdellament. Perquè Carlos Alfonso aprofita el curs de les seves ascensions i caminades, el fet de fer-les amb la més diversa companyia, de parlar amb la gent de la terra i d'observar amb atenta mirada l'ambient en què es mou, per a fer una àmplia i aprofundida disquisició sobre la problemàtica actual de la nostra vida, sobre els temes àdhuc socio-econòmics, sobre llurs derivacions, sobre els problemes del respecte a la idiosincràsia i la cultura de les minories ètniques, etc. És curiós d'observar amb quina suavitat descriu una ascensió o una llarga excursió admirant la bellesa d'un paisatge que ell coneix tan bé i estima tant, i com el porta a parlar-nos d'aquestes i de tantes altres coses que formen el nostre món actual i que, al primer cop d'ull, semblarien que no tenen cap lligam amb el muntanyisme o senzillament amb el fet de pujar a una muntanya.

Heus ací, doncs, un llibre que sincerament recomanem als nostres lectors. Una bella obra, el contingut de la qual es llegeix amb fruïció, i ensems una abundant il·lustració fotogràfica ens mostra els indrets més interessants dels alterosos Picos de Europa.

Casa Dilardell

Primera Firma de España
en
Géneros de Punto,
Camisería, Pañería,
Lanería, Lencería,
Sastrería y Confecciones.

Vía Layetana, 49 - 51 y Sucursales
Barcelona

Si penseu anar a....
La muntanya o a esquiar
no us oblideu
de

Bavilless et

ENRIC GRANADOS 122
AVINYÓ 8-10

P. MANUEL GIRONA 49

GAUSSET

OPTICA
CAPMANY
optics diplomats

Descompte especial
als senyors socis
del "Centre Excursionista
de Catalunya"

Qualitat i gran assorti-
ment en

CINE

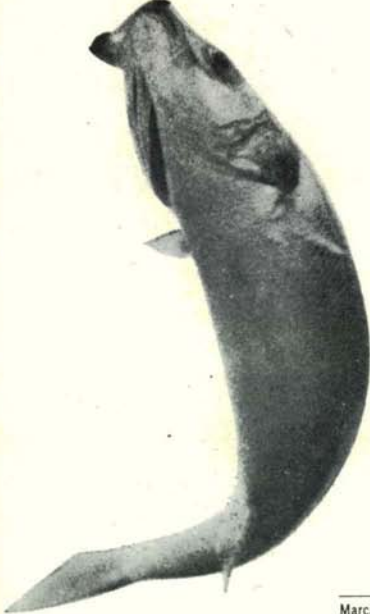
OPTICA

FOTOGRAFIA

Muntaner, 357 - Barcelona - Telèfon 211 26 57

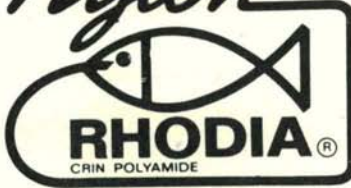
CRIN RHODIA · CRIN RHODIA · CRIN RHODIA · CRIN RHODIA ·

CRIN RHODIA · CRIN RHODIA · CRIN RHODIA ·

SI VA
DE PESCA CON

Nylon

STE. RHODIACETA DE LYON
REPRESENTANTE EXCLUSIVO
PARA ESPAÑA LOMBARD, S. A.

VD. TRANQUILO

Marcas concesionarias:

touchtout

Gravett

VIKING

KALI

FRED-PERRY,

FRED-PERRY

FRED-PERRY,

FRED-PERRY

**FRED
PERRY**
SPORTSWEAR

L'ERMITA DE SANT BERNAT DEL MONTSENY

Dins l'espai de temps de l'adormiment del BUTLLETÍ, s'ha erigit la primera capella (i per ara l'única a la península) de la qual és titular

SANT BERNAT

patró dels muntanyencs

Que l'Apòstol dels Alps vulgui protegir el BUTLLETÍ i estendre el seu guiatge muntanyenc als camins de la fe, en les cruïlles de la vida i en els paranyes de la terra baixa.

Missa: els festius a les 12,30. L'Aplec: el 15 de juny.